

Voorouders van Ida Hilgen

Dit artikel over de voorouders van Ida Hilgen gaat over de familie Middel. Ida Hilgen was een van mijn acht overgrootmoeders. Zij werd op 30 november 1834 geboren in Stadskanaal en overleed op 3 december 1909 in Vlagtwedde. Zij was de oma van moederskant van mijn oma Alida Woltmeijer, getrouwd met Albert van der Kaap.

Ida Hilgen

Ida trouwde op 21 april 1860 in Onstwedde met Arnoldus Kort, geboren op 28 september 1827 in Scharmer en overleden op 31 mei 1905 in Odoorn. Scharmer is een Gronings dorp gelegen tussen Harkstede en Kolham. De naam is vermoedelijk een verbastering van Skiramere (schier meer) wat helder water betekent. De vader van Arnoldus, Pieter Arends Kort, geboren op 26 september 1800 in Wierum en op enig moment verhuisd naar Scharmer zal de kerk in Scharmer, zoals hieronder afgebeeld, vermoedelijk nog gezien hebben. De kerk werd in 1824 afgebroken.

De noordzijde van de kerk in Scharmer met pastorie, school en onderwijzerswoning, zoals deze eruit zag kort voor de afbraak in 1824. Tekening van Anton Koster.

De zuidzijde van de kerk in Scharmer. Tekening van Anton Koster.

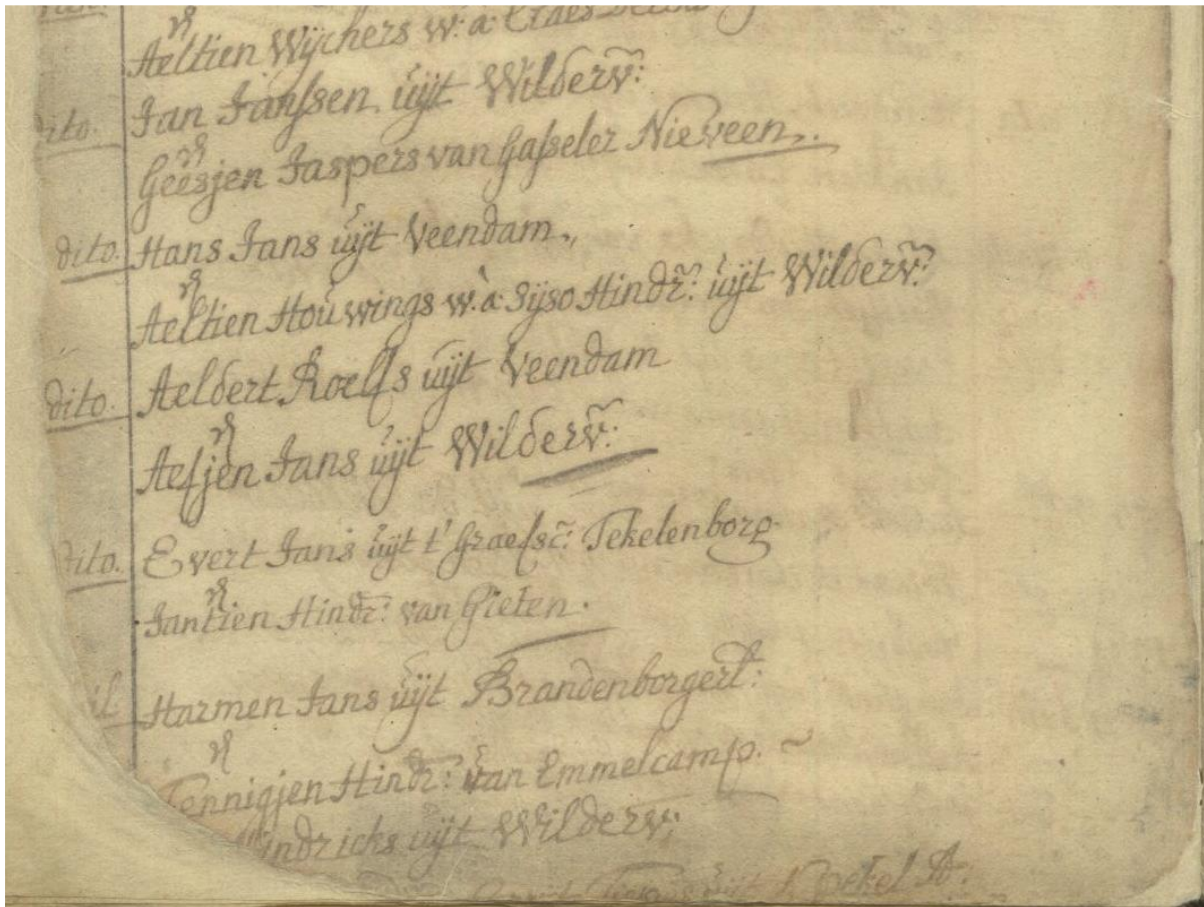
De Hilgens waren afkomstig uit Nieuwe Pekela. De moeder van Ida, Grietje Middel was afkomstig uit Veendam, haar grootvader en overgrootvader uit Wildervanck. Maar de vader van haar overgrootvader, Harmen Jans Middel, kwam uit het Brandenburgerland, uit Duitsland dus. De vader van Harmen, Jan, werd Wever genoemd en het is niet helemaal duidelijk waarom zijn zoon zich Middel liet noemen. Het ligt echter voor de hand dat hij die naam heeft 'afgekeken' van de straat Middelweg in Veendam waar hij blijkens de geboorteakte van zijn dochter Annigje in 1717 woonde:

Handwritten text from a birth record: "20 - dito - - - - - annigjen d. v. - - - - - Harmen Jans Wever bij de middelweg 3"

Harmen Jans Middel

Harmen was van huis uit Hervormd (als lidmaat aangenomen op 10 december 1717), maar later Luthers. Hij was voorlezer, voorzanger en schoolmeester in de Lutherse gemeente.

Harmen trouwde in april 1715 in de Hervormde Kerk in Wildervank met Fennigje Hindriks, mogelijk gedoopt op 7 maart 1697 in Emmelkamp (Emlicheim), maar dat is lang niet zeker. Ook Fennigje was oorspronkelijk Hervormd, aangenomen als lidmaat op 8 maart 1726.

Hervormde Kerk in Wildervank, gezien vanaf het Oosterdiep.

Vanaf 8 januari 1720 pachten Harmen en Fennigjen 3 deimatten onland op nummer 27 ten oosten van het Oosterdiep in Wildervank. Een Groningse deimat of deimt is gelijk aan 4997 m² en komt overeen met de hoeveelheid land die een maaier in een dag kan maaien. De pachtsom bedraagt

jaarlijks 16 gulden. Vanaf 9 februari 1723 pachten zij voor jaarlijks 5 gulden een huisplaats, ook op No. 27, direct aan het Oosterdiep.

Daarnaast kopen zij voor 260 gulden het huis op deze huisplaats. Het huis zal er niet zo goed aan toe geweest zijn want de verkoper moet zoveel kalk leveren als nodig is voor reparatie van het huis. Van de verkoper Egbert Jans wordt voor het huis ook nog voor 88 gulden hout gekocht. Zij betalen dit in vier termijnen van 22 gulden terug, steeds op Allerheiligen (1 november). Maar als zij een termijn niet kunnen opbrengen, hoeft er alleen rente betaald te worden.

In 1738 wordt in de archieven van Wildervank gesproken over ene "Middel Harm", die nog een lening van f 50,- heeft uitstaan, waarover op Allerheiligen 1737 al 5 jaar lang geen rente meer is betaald. De toenaam Middel zal dus al in 1732 bekend zijn geweest. Harmen Jans ondertekent in 1741 voor het eerst met de achternaam Middel.

Harmen Jans woonde van 1723 tot 1734 aan het Oosterdiep op nummer 27, recht tegenover de Hervormde Kerk, in het midden van Wildervank. Het ligt tussen Boven-Wildervank in het zuiden en Beneden-Wildervank in het noorden. Deze benamingen hebben hun oorsprong uit het feit dat water van boven naar beneden stroomt, in Wildervank vanaf de sluis van Bareveld (Batjesverlaat), naar het Middenverlaat op de grens van Wildervank en Veendam.

Vanaf 23 juni 1734 worden door Harmen en Fennigjen 3 deimatten groenland en de huisplaats op nummer 45 aan het Oosterdiep gepacht. De pachtsom bedraagt jaarlijks 25 gulden. Ze mogen de ondergrond achter de sloot vrij gebruiken totdat het veen weggegraven is en de turf weggescheept. Daarna zal voor iedere deimat jaarlijks 2 gulden moeten worden betaald. Ook kopen zij het huis voor 300 gulden, waarvoor jaarlijks op Allerheiligen 5 % huur wordt betaald. Ook dit huis moet worden opgeknapt want ze krijgen van verkopers oud-wedman J.H. Forsten en zijn vrouw J. Venema voor het huis nog 1000 "drieling" stenen, 400 pannen, 300 "floeren", 200 bakstenen en 6 tonnen kalk.

Zij krijgen minimaal 4 kinderen, Hindrik Harms, Jan Harms, Geert Harms (mijn oudovergrootvader) en Antje Harms. Vaak gebruikt men alleen de voornaam met patroniem (Harms), maar later gaan ook de zonen de naam Middel dragen, net zoals hun vader. Dochter Antje Harms overlijdt kort na haar huwelijk met Jan Jansen Boon, dat plaatsvond op 4 februari 1751 in Wildervank.¹

Het tweede huwelijk van Harm

Precies een half jaar later dan Harmen Jans en Fennigjen Hindriks, pachten Hindrik Harmens en Antie Ockes 3 deimatten groenland en de huisplaats op nummer 46. Ook zij kopen het huis op de huisplaats, tegenexact dezelfde voorwaarden als Harmen en Fennigjen het huis op nummer 45 hebben gekocht. De twee echtparen zijn elkaars burens geworden. Hindrik Harmens en Antie Ockes gaan naar een andere kerk dan Harmen Jans Middel, de Lutherse Kerk in Wildervank.

Fennigjen Hindriks en Hindrik Harmens overlijden en zo worden Harmen Jans en Antie Ockes beiden alleenstaand ouder. Wat logisch lijkt doen ze ook, ze trouwen met elkaar rond 1755 in de Lutherse Kerk in Wildervank. Helaas zijn de trouwaktes van deze kerk uit die periode niet bewaard gebleven.

Zij kopen op 9 januari 1759 het gehuurde huis en tuin aan het Oosterdiep 33 in Wildervank.

¹ <https://bit.ly/3o6fRQ7>

Op 25 april 1764 verkopen zij als echtpaar het huis, de tuin en het land op nummer 45 voor 450 gulden. Daar komt nog de jaarlijkse pacht van 32 gulden en 10 stuiver bovenop. Bijzonder is dat op 5 mei 1773 de kleindochter van Harmen Jans, Fennigjen Hindriks Middel, en haar man Jurrien Jochems nummer 45 kopen.

Precies 10 jaar later verkopen ze het echter weer omdat zij het huis en tuin op nummer 52 kopen, een niet onbekend huis voor Fennigjen Hindriks Middel. Het was in het verleden in bezit van haar ouders Hendrik Harms Middel en Grietje Jans.

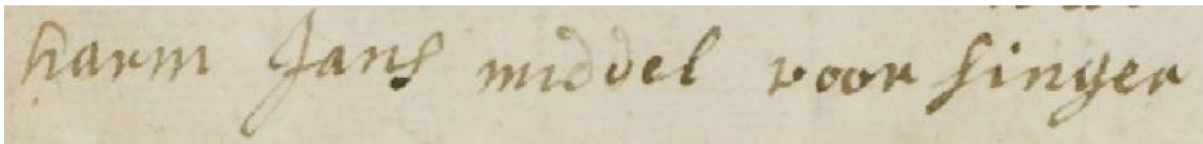
Op 20 oktober 1777 kopen zij huis en tuin aan het Westerdiep Cab. 30 in Wildervank.

Antie Ockes komt uit een Lutherse familie. Haar vader en moeder, Ocko Meijnen en Antie Hindricks, worden enkele malen genoemd in oude archiefstukken van de Lutherse Kerk in Wildervank.

Lutherse kerk in Wildervank met links de pastorie en rechts het Westerdiep.

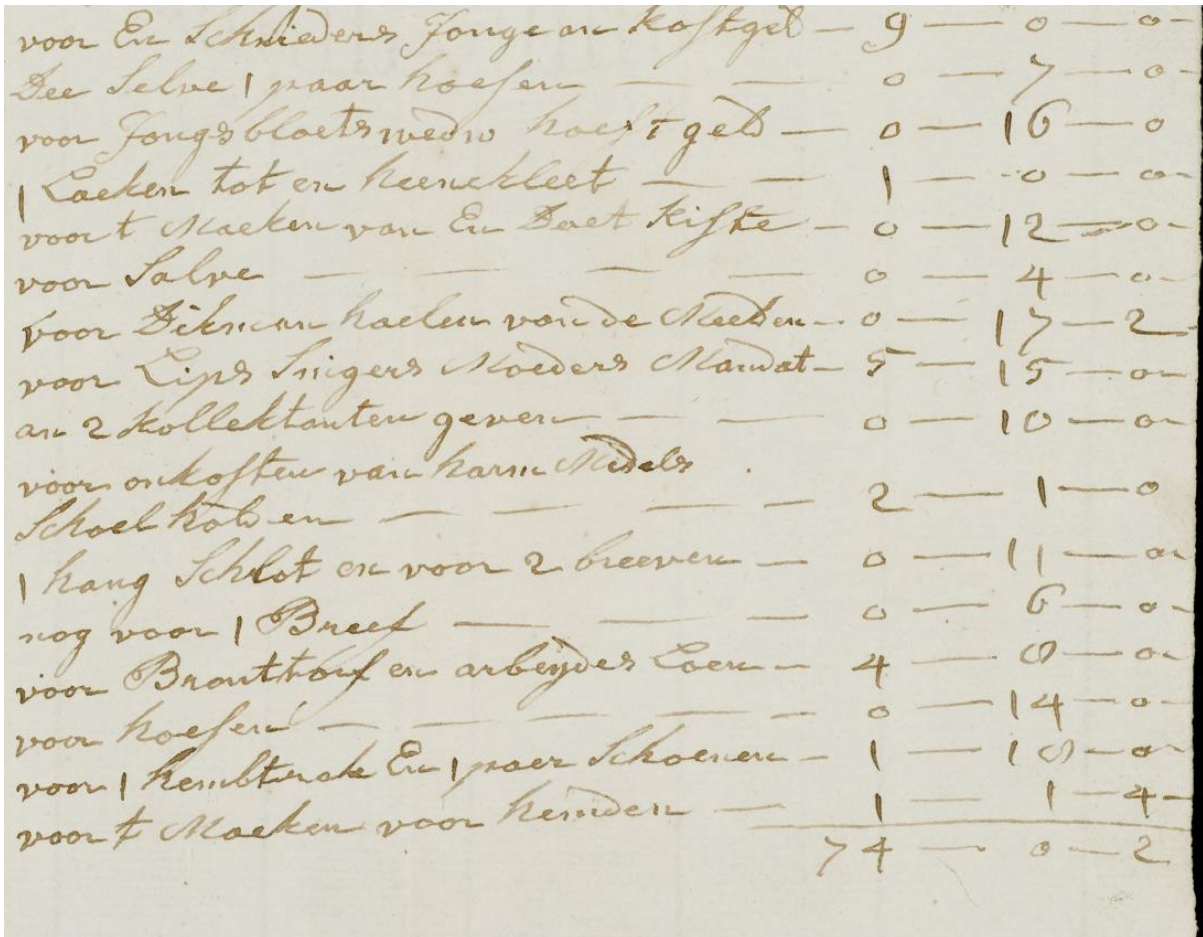
In de Lutherse Kerk in Wildervank zijn er veel problemen. Zo wordt er geklaagd over het feit dat predikant Johan Henrick Dieckman, die nogal van de alcoholische drank houdt, niet langs de zieke gemeentelieden gaat, ook niet als zij op sterven liggen. In 1749 wordt er een petitie opgesteld door enkele leden, en Harmen Jans Middel geeft daarin als “voorsinger” aan dat hij deze predikant had verzocht om bij de doodzieke Stoffer Hindriks langs te gaan, maar dat hij dat niet had gedaan. In 1756 wordt Dieckman uiteindelijk afgezet en zal hij een armoedig bestaan gaan leiden. Hij vraagt om eten en kleding voor zijn kinderen, wat in eerste instantie wordt geweigerd. De Drost besluit echter in 1772 dat hij gedurende de drie wintermaanden wekelijks 6 stuivers en wat kleding voor de kinderen moet krijgen. In 1780 wordt besloten dat Dieckman een schelling krijgt na de Godsdienst, maar een schelling moet betalen als hij daar wegblijft.

Harmen Jans Middel (voorzanger) ondertekent de petitie tegen predikant Dieckman.

Schoolmeester Harm

De functie van schoolmeester die Harmen Jans bekleedt is de Gereformeerde schoolmeester in Wildervank, Hindrik Oosterhuis, een doorn in het oog. In 1768 spant hij een proces aan bij de rechtbank van Zuidbroek om zo Harmen Jans te laten verbieden om school te houden. Omdat er veel kinderen geboren uit Gereformeerde ouders naar school gaan bij Harmen Jans, zou het immers kunnen gebeuren dat er "quade fundamenten tot de Gereformeerde religie worden gelegd". Harmen Jans verliest het proces, maar blijft toch gewoon schoolhouden. In 1770 krijgt hij vanwege het schoolhouden 2 gulden en een stuiver van de Lutherse Kerk voor de onkosten.

voor En Schieders Jonge en kostgeld	9	0	0
See Salve 1 paar hoefen	0	7	0
voor Jonge bloets medw hoefgeld	0	10	0
1 Laeken tot en keenekleet	1	0	0
voor t Maeken van En Soet kistte	0	12	0
voor Salve	0	4	0
voor Sien en haelen van de Maeden	0	17	2
voor Lips Sijgers Moeders Mandat	5	15	0
an 2 kollektanten geven	0	10	0
voor onkosten van Harmen Middels	2	1	0
Schoel koben	2	1	0
1 hang Schlot en voor 2 breenen	0	11	0
nog voor 1 Breef	0	6	0
voor Braunthouf en arbeijder Loen	4	0	0
voor hoefen	0	14	0
voor 1 Rembtuck En 1 paar Schoenen	1	10	0
voor t Maeken voor Remden	1	1	4
	74	0	2

Op 31 januari 1770 ontvangt Harmen Jans Middel ontvangt 2 gld. 1 stvr. voor onkosten van het "schoelholden".

Armenzorg

De kerk zorgt voor de armen binnen haar gemeente, niet alleen met geld maar ook met brood. In 1771 wordt aan de oude Harmen Jans Middel een half brood toegekend. Zijn echtgenote Antie

Ocken is daarmee niet voldaan, echter kerkenraadslid G. Knigge² kent hun situatie en geeft aan dat ze met een half brood tevreden moeten zijn.

Wierd van H. Meyer verklaart dat Jeruylzy genoodzaakt
geworden den ouden H. Middel iets uit de atnkaffe tot
Zyne onderhoude te contribuereen en derhalven kennike
van Zynen Staat te nemen, welk van hun geschied antje
Okkes huysvrouw van H. Middel met een half brood
tot oprechtie van haaren echtgenoot H. Middel niet
voldaan geweest, schoon G. Knigge die van haare om-
standigheden bevestigd gezegd datze met een half brood
moeste te vrede zyn.

Antje Okkes, huisvrouw van de oude H. Middel, wordt in 1771 genoemd in de notulen van de Lutherse Kerk.

Kinderen en kleinkinderen van Harmen Jans Middel zullen ook functies bekleden in de Lutherse Kerk van Wildervank, zoals "diakon", ouderling en boekhouder.

Geert Middel

Geert Harms Middel was de jongste zoon van Harmen Jans Middel. Hij werd geboren rond 1728. Hij werd begraven op 22 januari 1805 in Wildervank. Hij was arbeider en landbouwer en trouwde rond 1752 te Wildervank met Grietje Hendriks Knigge, geboren rond 1731 in Veendam en overleden in december 1788 in Wildervank.

Grietje was een dochter van Hindrik Geerts Knigge, geboren rond 1705 in Duitsland en Elsje Peters. Zij trouwden op 2 december 1727 in Wildervank. Haar vader hertrouwde op 9 december 1744 in Wildervank met Geessien Koerts.

Hindrik Geerts Knigge

Hij kocht op 2 december 1727 in Wildervank een huis met tuin en land op Cab. 37 aan het Westerdiep in Wildervank. Op 12 mei 1745 koopt hij het naastgelegen stuk land,

Hindrik was op 24 januari 1755 diaken in de Lutherse kerk in Wildervank. In februari 1753 laat Hindrik Geerts Knigge (Hinrich Gerd Knige) een testament maken. Hij wil dat zijn kinderen bij Geesjen Koerts *'in echt verwekt uit sijn gemene boedel en nalatenschap sullen groot gemaakt en gealimenteert worden, tot dat sij agtien jaar out sijn, als wanneer deselve Egale portie sullen trecken uijt haar vaderlijke goederen met de kinderen van testator uit sijn Eerste houwelijk in Egte verwekt bij wijlen Elsjen Peters'*.

De Gereformeerde en Luthersche Armen krijgen elk de helft van een zilveren ducaton, bestaande in 31 st. 4 duit. Getuigen: Dr. Martinus Muller [Martinus Müller chirurgus] en Jurjen Clasen Loerop (Jurjen Klaasens Lurop). In de marge: betaalt.

Geert koopt op 9 januari 1759 van Dr. G. Venema (participant van het waterschap Wildervankster Participantenverlaat) het huis met tuin aan het Oosterdiep in Wildervank op nummer 33. Hij huurde

² Knigge zal familie geweest zijn van Grietje Knigge, dochter van Hendrik Geerts Knigge, de vrouw van Geert Middel, zoon van Harmen Jans Middel.

dit huis reeds. Geert Harms kent de verkoper, want op 1 september 1757 is Geert Harms getuige bij de koop door G. Venema van een deel van de "60 roeden" in Wildervank, ten oosten van de toen nog steeds omstreden Semslinie (grens van de provincies Drenthe en Groningen). In 1765 wordt in het geheim door de Stad Groningen besloten om ten noorden van deze "60 roeden" het Stadskanaal te gaan graven.

Daar de...
ciatie aller exceptien, hier leg...
nietende. Wildervank in presentie van Jan Jansen
Boon, en Geert Harms Middel.
Hindrick beveste G. Venema.
Geert Harms
Jan Jansen

Geert Harms Middel is getuige van de verkoop van een deel van de "60 roeden" in 1757 en tekent als Geert Harms.

In 1777 koopt Geert Harms Middel van Otto Geugjes Sap het huis met tuin aan het Westerdiep op Cab. 30, maar in 1781 gaat het huis met tuin weer terug naar de verkoper en worden de schulden die nog open staan, zoals het schoorsteengeld, verrekend. Op 14 december 1784 koopt Geert Harms twee stukjes land, groot ca. 5 deimt, gelegen aan het Westerdiep in Wildervank op Cab. 51.

Het is in de Veenkoloniën in de 18e eeuw niet altijd gebruikelijk om de achternaam te voeren. Geert Harms Middel ondertekent officiële documenten afwisselend met Geert Harms en Geert Harms Middel.

Geert Harms Middel

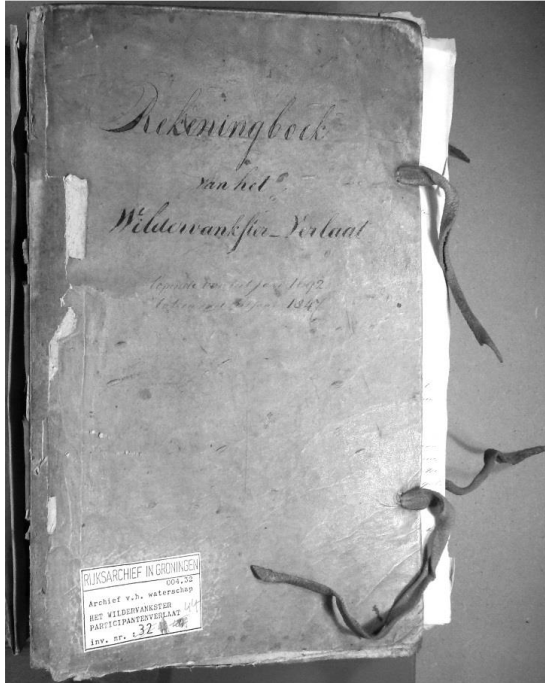
Handtekening van Geert Harms Middel in 1763.

ten, en Raag...
Geert Harms Dit wasse heeft Grietje Hindriks
Otto Geugjes Sap yn. tegeswoord sigheid del ge:
huzen gebroeders

Handtekening van Geert Harms (Middel) in 1781, zijn vrouw Grietje Hindriks (Knigge) tekent met een kruisje.

Rekeningboek

De participanten van het Wildervankster Participantenverlaat houden rekeningboeken bij waarin de inkomsten (met name “verlaetspenningen”) en uitgaven worden bijgehouden.

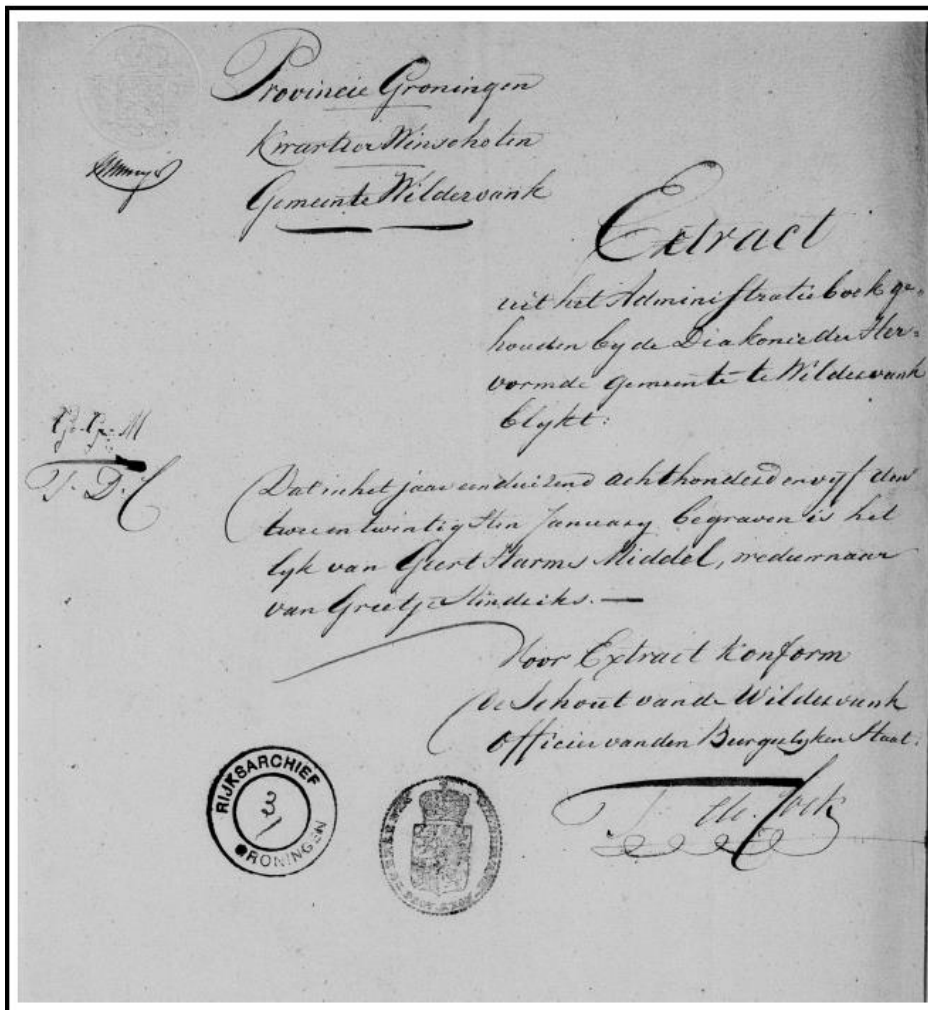
Oudste rekeningboek van het Wildervankster Verlaat (1692 – 1847).

5758

uiftgave

Jacob Evers Diacon quit	40	
Geert Harmens middel quit	5	10
Hilje Derkes in g ^l quit	42	"
Derk Clasen quit	53	"
Popke Boerens Houtbuis quit	32	25
Goentheijts quit	8	9
Pimen Willems quit	19	10
Harm Scheepers quit	35	"
Hind ^z : Hind ^z Diacon quit	40	"
Jan uniken quit	6	2
Geert Aijssing quit	6	"
Tonnis Jacobs quit	5	2
Jan Aijssing quit versch. mai 5750	3	5
Wetman Mellema in g ^l quit	52	"
H. Oosterheijts quit	100	"

In de rekeningen van de Participanten van 1758 staat dat Geert Harm(en)s Middel 1 gld. 10 stvr. ontvangt.

Geert Harms Middel wordt op 22 januari 1805 begraven, in de kantlijn tekenen zoon Geert Geerts Middel (G.G.M.) en schout Tjaarda de Cock (T.D.C.).

Jan Geerts Middel

Jan Geerts Middel was het jongste van zeven kinderen van Geert en Grietje. Hij werd geboren op 13 Mei 1770 in Wildervank, gedoopt in waarschijnlijk Wildervank (Lutherse kerk ten tijde van predikant Arnoldus Christiaan Beckmann) en stierf op 4 Mei 1838 in Stadskanaal (nummer 42), in zeer behoeftige omstandigheden Hij was (huis)timmerman en woonde in Ommelanderswijk nummer 1011, 1109, 1110, 1118, 1122 en 1123.

Hij trouwde (1) op 5 januari 1794 in Veendam (Hervormde kerk ten tijde van predikant Marcus van der Tuuk) met Ijtje Harkes, dochter van Harke Berents en Geertruid Geerts. Zij werd gedoopt op 9 juni 1771 in Veendam en begraven op 15 november 1808 in Veendam (Ommelanderswijk).

Hij trouwde (2) op 18 februari 1810 in Veendam (Hervormde kerk ten tijde van predikant Marcus van der Tuuk) met Jantje Riens Roosjen/Roosje/Roossien, geboren op 3 april 1783 in Veendam, gedoopt op 25 mei 1783 in Veendam, overleden op 19 januari 1865 in Nieuw Buinen (Borger), dochter van Riemt Andries Roosje en Niesjen Arents Panjer. Het gezin woonde in 1837 in Stadskanaal.

Jan Geerts Middel sluit in 1810 een hypotheek af. Hij is het schrijven niet machtig en tekent met een kruisje (mark) op 2e van de bloeimaand (mei) 1810. Hier de volledige tekst van de hypotheekakte: *'Markus van der Tuuk, Pastor, Mr J. R. Modderman en Riemt Roelfs, Kerkvoogden in Veendam betuigen dat persoonlijk gecompareert is den E. Jan Geerts Middel, wonende aan de Omlanderwijk welke verklaarde in contante penningen ontvangen en op intres genomen te hebben van den Hr Apothecar G. H. Krak en vrouw, den som eenhondertvijftig guldens schrijven f 150.- voor het gebruik van welke penningen debiteur beloovde alle jaren na vijf guldens pcents intres te zullen betalen eerstenmaal te verschijnen heden over een jaar en zo vervolgens jaarliks op dezelve dato, tot aflossing toe, welke alle jaren wedersijds vrij zal zijn mits een vierendeel jaars voor den verschijnsdag behoorlijk opsage geschied in welk geval capitaal met diens als den verschenen intressen vrij kost en schadeloos zoals moeten worden opgebracht stellen de debiteur voor prompte restitutie van voorn capitaal als mede voor diens te verschijnen intresse betaling, tot een speciaal hypoteec zijne behuising en tuin staande en gelegen aan de Omlanderwijk onder Veendam ingetekend lettr O No 87 oud ten onderpande, verhypotiseerende daar ten boven allen zijne gene exempte goederen als hun regte.*

Aldus ter versegeling beleyd en van comparant debiteur nevens twee getuigen zijnde A. van Linge en E. van Linge alsmede van ons pastor en kerkvoogden met onse ? Subscripsie en des Carspels Zegel bekrachtigd.'

Grietje Jans Middel

Grietje Jans Middel was het zesde kind van Jan Geerts Middel en Ijtje Harkes. Na haar kwam nog een zoon. Uit het huwelijk van Jan Geerts met Jantje Riens Roosen worden nog acht kinderen geboren.

Grietje werd geboren op 1 juni 1804 in Veendam, zij overleed op 17 september 1877 in Musselkanaal. Zij trouwde met Hindrik Hindriks Hilgen, geboren op 23 juli 1808 in Nieuwe Pekela, overleden op 24 augustus 1891 in Musselkanaal. Hij was een zoon van Hindrik Hilgen, wiens vader vermoedelijk afkomstig was uit Duitsland en Marijke Davids de Jonge, wier vader afkomstig was uit Tichelwarf.

Hindrik Hilgen woonde op hoge leeftijd in bij zijn dochter, Ida en schoonzoon Arnoldus Kort, in Eerste Exloërmond. Zij woonden er op verschillende plaatsen.

Ida Hilgen

Uit het huwelijk van Grietje en Hindrik werd Ida Hilgen geboren, die trouwde met Arnoldus Kort. Zij waren christelijk gereformeerd. Na de dood van Arnoldus, op 31 mei 1905, verhuisde Ida op 16 februari 1906 naar Onstwedde.